

גליון "והיו הדברים"

רשום על מצבת רבינו
בווארשא

ומי שישתדל בחדפסת
הספרים יהיה לו המחבר
למליץ אם יהיה לו זכות

מתורת הגה"ק ר' אריה ליב צינץ זי"ע
אבד"ק פלאצק ובסוף ימיו בווארשא

פר' ויקרא תשפ"ג

גליון 51

בנאבר ונעשה בעל מום. וזה ירמוז "זכר תמים יקריבנו" שכמו שהוא נעשה תמים בתיקון האבר שהעשה שפגם הוא לעומתו, כמו כן יהיה "זכר תמים" וזהו ששנה "יקריב אותו" יקריב את עצמו היינו על ידי התשובה שעשה יתקן עצמו שלא יוחשב בעל מום ואז יהיה "לרצונו לפני ה'".

*

הפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה. אפשר שירמוז לדברי חז"ל (חולין דף י"א) מנלן דאזלינן בתר רובא אמר מלא העומ רבי אלעזר אתיא מרישא של עולה דאמר קרא "ונתח אותה לנתחיה", אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים, וניחוש שמא ניקב קרום של מוח אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא. רב מרי אמר אתיא ממכה אביו ואמו דאמר רחמנא קטליה, וליחוש דלמא לאו אביו היא אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא ורוב בעילות אחר הבעל.

ואם כן אם ניחוש למיעוטא גם על הכהן יש חשש זה, אבל השתא דכתיב אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים, מוכח דאזלינן בתר רובא אם כן אין ספק על הכהן.

*

וערך הכהן אתם על העצים אשר על האש אשר על המזבח: האי "על האש" הוא מיותר דפשיטא דעצים הם על האש, וגם "אשר על המזבח" הוא כשפת יתר דפשיטא שעורך אותם על המזבח להקטירם.

לכן אפשר לומר שידוע כי בבית ראשון היה אש שמים, ובבית שני לא הוה, אף על גב דמהוי הוי סיוע לא מסייעא כדאיתא ביומא כ"א ע"ב. ואין ספק שתלוי בכשרון הדור, שאם ראויים איש שמים עיקר, שהוא מצד הקדושה. ולפי זכות הדור וכשרון הכהן היה מתאכל יותר מאש שמים.

והנה המזבח קדושתו מצד עצמו קדושת הגוף, ויש בו קדושה יתירה יותר מן העצים הנערכים, אבל אש שמים הוא במדרגה קדושה יתירה, לפי שממקום קדוש חוצבו מן העליונים.

וזה ירמוז הכתוב שיהיו במדרגה שיערכו העצים "על האש אשר על המזבח" שלא תהיה אש ההדיוט עיקרי, רק האש של גבוה שהוא "על המזבח" שקדושתו יתירה מן המזבח, וחשוב למעלה מן המזבח.

*

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם: ולא זכר עוף. ויראה על פי מה שאמרו חז"ל (ויק"ר ב' ו') אין הקב"ה מזכיר דבר רע על ישראל, בברכה כתיב (דברים כ"ז י"ב) אלה יעמדו לברך את העם, במקללין לא נאמר יעמדו לברך את העם, במקללין לא נאמר אלה יעמדו לקלל את העם, אלא ואלה יעמדו על הקללה, שלא רצה להזכיר עליהם שם קללה. וכן כתיב שם (ט"ו ד') אפס כי לא יהיה בך אביון, ובמירה שאינה טובה כתיב שם (פסוק יא) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ, ולא כתיב כי לא יחדל ממך אביון.

נמצא בהעוף שבא בדלות לא זכר, שלא להזכיר פורענות על ישראל, לכן הזכיר יתברך "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם" כלומר שלא יזכיר עליהם שם דלות.

*

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם: יש לפרש על פי דברי חז"ל (זבחים ז): עולה דורון הוא היכי דמי אי דליכא תשובה זבח רשעים תועבה ואי דאיכא תשובה הא תניא עבר על מצות עשה ושב לא אז משם עד שמוחלין לו אלא שמע מינה דורון הוא.

ובזה יובן "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'" שמיד שאדם יקריב מכם שעושה תשובה מיד שייך קרבן זה לה' שצריך מקודם לתקן בתשובה, ואם כבר קרב ונרצה לה' אז יקרא הבהמה אשר "תקריבו קרבנכם" כאילו היה שלכם ודורון אתם מביאים לפני.

*

זכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריב אתו לרצונו לפני ה': יקריב אותו מיותר. ויראה הטעם שעולה היא זכר, לפי שעולה מכפרת על חייבי עשה (יומא ל"ו), וידוע דרמ"ח עשין כנגד רמ"ח איברים שבאדם, לכן מצוות עשה בחינת דכורא (כי בנקבה יש רנ"ב איברים כדאי' בבכורות מ"ה). ואין מכוונים נגד העשין לכן כמה מצוות שפטורות הנשים כמו מצוות עשה שהזמן גרמא).

וכבר אמרו חז"ל עולה דורון הוא דאי עביד תשובה קיימא לן עבר על מצות עשה ושב לא אז משם ער שמוחלין לו ואי לא עביד תשובה זבח רשעים תועבה אלא שמע מינה דורון הוא, ובוה מובן כי אחר שעבר על מצות עשה פגם באבר הנשמה נשמת אדם, לכן מביא עולה זכר תמים לעומת שפגם בעשה שהוא בחינת דכורא, ולזה חזר ושנה "יקריב אותו לרצונו" רצה לומר שיעשה תשובה ויהיה הוא ראוי להקריב לפני ה' כי אם פגם בעשה פגם

אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצוות ה' וגו' אשר לא תעשינה בשגגה ואשם. וסיים פסוק "וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו", ובחטאת הדיוט כתיב "וכפר עליו הכהן ונסלח לו", ולא נאמר מחטאתו.

ויראה שרצה הכתוב שמאחר שהקרבן לפי העושה, אם כן אחר שהנשיא הוא הגדול ראוי שיהיה קרבנו יותר גדול, ואולם להיות שעיקר הנרצה מן הקרבן הוא זבחי אלהים רוח נשברה, ולפי גודל שברון הרוח הקרבן נרצה יותר, ועיקר ריצוי הקרבן על ידי ההכנעה, ואם כן אין ספק שלאדם הגדול מכולם הוא כדי בזיון שיצטרך לכהן, וזה נחשב לו לכפרת עוון. ולזה רצה הכתוב בהקטין קרבנו יותר מן הכהן המשיח אף שגדול ממנו בגדולה.

וזה ירמוז הכתוב שמה שהקיל יתברך בקרבנו הוא למה שיצטרך לכהן, וזה ההדיוט מה שיכפר עליו הכהן הוא אין לו בזיון מזה, לכן נאמר בו כפרה סתמא, מה שאין כן בנשיא שכבר יש לו קצת כפרה ממה שצריך לכהן לכן נאמר "מחטאתו".

*

ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת ממצוות ה' אשר לא תעשינה ואשם. הדקדוק מבואר, אצל שעירה נזכר סתמא "ושחט את החטאת במקום העולה", ובכבש כתיב "ושחט אותה לחטאת במקום אשר ישחט את העולה, וגם בחטאת ההדיוט כתיב "וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו", ובחטאת נשיא כתיב "וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו". גם מה שנאמר "ואת כל חלבה יסיר כאשר יוסר חלב הכשב מזבח השלמים" ופירש רש"י לרבות האליה, מכל מקום ודאי יש דברים בגו באריכות הלשון כי בודאי לא דבר ריק הוא.

אמנם יובן הכל לעניות דעתי ונקדים דברי המגן אברהם בהלכות יום כיפור ס' תר"ז סק"ב שהקשה על מה שכתב רש"י בחולין מ"א: דאם איתא דחטא בשוגג קלא אית ליה, דמי שבא לידו דבר עבירה בשוגג אינו מחפה עליה כדי שיתבייש ויתכפר לו עד כאן לשונו. ומגן אברהם הקשה על רש"י דבסוטה ל"ב: אמרינן שלא חילק הכתוב מקום בין חטאת לעולה שלא לביישו.

ולדעתי אין זו קושיא דאיתא במדרש ילקוט שמעוני (ישעיה רמז תו) שאמר "כי איש טמא שפתים אנכי יושב ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב" אמר לו הקב"ה כי איש טמא שפתים אנכי לך שאתה שליט בעצמך שמה בבני היית שליט שאמרת ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב, מיד נטל את שלו שנאמר ויעף אלי אחר מן השרפים ובידו רצפה, ובידו גחלת אין כתיב אלא ובידו רצפה רצוף פה שאמר דילטורין על בני, עד כאן. הרי שהאדם בנפשו שליט לומר גנותו, ואדרבה משביעין אותו אפילו כל העולם אומרים עליך צריק אתה היה בעיניך כרשע (גדה ל'): אם כן בודאי מה שהאדם בעצמו אינו מחפה ומקבל הבושה ברצון זכות הוא לו, אבל לאחר אין רשות לביישו.

ובזה יובן מה שהשיב דוד לשונאיו (ב"מ נ"ט): שאמרו דוד הבא על אשת איש מיתתו במה ואני אומר להם מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא אבל המלביץ את פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, ויש להבין מה יסכון לדוד להקל עונשו במה שהם אין להם חלק לעולם הבא. ואולם לפי מש"כ הועיל בזה הרבה כי

אמר שהמלביץ את חבירו אין לו חלק לעולם הבא, על כרחך נלמד מזה שעלבוץ שקיבל הנעלב חמור לו מאילו הרגו, שההורגו מיתתו היה בסייף ויש לו חלק לעוה"ב והמלביץ אין לו חלק לעוה"ב. אם כן ממילא אחר שעונש חנק מכפר על עוון אשת איש אם כן העלבוץ שמקבל הנעלב שחמור מחנק ואפילו מסייף, כ"ש שיכפר עונו בזה ובזה ינוקה הוא מן העוון, והעוון בראש המלביץ.

והנה אם האדם עצמו מבקש שיתבייש בודאי לזכות הוא לו, ובזה נבוא אל הענין כי אי' בסוטה ל"ב: אהא דלא חילק הכתוב מקום בין חטאת לעולה שלא לבייש עוברי עבירה פריך האיכא חטאת נקבה עולה זכר ומשני התם מכסיא באליה ופריך תינה כבשה שעירה מאי איכא למימר ומשני התם איהו דקא מיכסף נפשיה דאיבעי ליה לאתויי כבשה וקא מייתי שעירה עד כאן הגמרא.

ובזה אפשר שרמזה התורה שבאם הוא בבחינת "או הודע אליו חטאתו" שמשים אל לבו שתהא חטאתו נודעת ורוצה להתבייש, ובא האות על זה שהביא "קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה על חטאתו אשר חטא" שעושה כן במכוון כדי שיקבל ביוש, וכדאיתא בגמרא קידושין פ"א. גבי רב עמרם חסידא מוטב דליכסוף בעלמא הדין ולא ליכסוף לעלמא דאתי, ורמז בזה שההבאה בעצמה כדאי היא שתכפר על החטא, וזה לבד מכפר "על חטאתו אשר חטא".

ולהיות שדבר זה נרצה לפניו יתברך אם כן אין טעם קביעת מקומו במקום העולה בכדי שלא יתבייש שהרי ניכר לכל שהוא חטאת כדאמר בגמרא הנ"ל, ואולם חיבה יתירה נורעת לו שנרצה לפניו יתברך כאילו הקריב עולה שאין ספק שחזר בתשובה שלימה מאהבה, וכבר אמרו חז"ל שאם שב בתשובה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב פרי נדבה שנאמר "אוהבם נדבה", וזהו הרצון "ושחט את החטאת במקום העולה", הרצון, שעולה לו החטאת "במקום העולה" שמאחר שתשובתו בכל לב וקיבל עליו עלבון, בזאת לבד יכופר חטאתו, וחטאתו כעולה נחשבת.

ואולם "אם כבש יביא קרבנו" שזה אפשר שיורה על חיפוי שלא יוכר חטאתו כדאיתא בגמרא הנ"ל ולזה רמזה התורה הקדושה "וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט אותה לחטאת", היינו אחר הסמיכה שהיא הווידוי יזהר שיכוון שמביא אותה בשביל חטאת ולא יתכוון דוקא לחפות ושלא לקבל עלבון בעולם הזה.

אולם אין חפץ לה' שיבויש בהכרח כי אם הוא רשאי בשלו אין אחר רשאי לביישו מה שאינו מקבל ברצון לכן לזה נקבע "במקום אשר ישחט את העולה" שלא יבויש כאמור בחז"ל.

ואולם בא הכתוב ולימד דעת שאם אין כוונתו בהבאת כבשה בכדי לחפות רק להרבות בקרבן מה שהוא אשה ה', כי הכבש נתרבה באליה אם כן יתכן שאין כוונתו לחפות רק להרבות בקרבן שיהיה ריח ניחוח לה', אז ירצה להשי"ת "כאשר יוסר חלב הכשב מזבח השלמים" שאין באין על חטא. אם כן יש לדון לכל אחד מישראל לזכות אם יביא שעירת עזים שחפץ לקבל ביוש ואם כבש מביא יש לדון שחפץ להרבות קרבנו באשה לה' ולהיות שמעשיו סתומים בזה נאמר סתמא "וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא" כי יש בו שתי בחינות, ואם כוונתו שלא חפץ לקבל ביוש אין מרוצה כל כך כמו שאם עושה בבחינת להרבות בקרבן וגלוי וידוע לפני יודע תעלומות כפי מה שהוא "ונסלח לו".